

Гордієнко О. А., О. Р. Іщук// Пріоритети розвитку початкової освіти в контексті становлення Нової української школи: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (24 березня 2021 року) / за заг. ред. Т.І. Шанскова – Житомир: ФО-П «Н.М.Левковець», 2021. – С. 19 – 23.

О. Р. Іщук,
студентка ННІ педагогіки;
науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент
кафедри початкової освіти
та культури фахової мови **Гордієнко О. А.**
(Житомирський державний університет
імені Івана Франка)

Використання елементів креативного навчання у практичній роботі вчителя початкових класів на уроках української мови

Одним із пріоритетних завдань учителя на уроках мовно-літературної галузі в початковій школі є пробудження пізнавального інтересу, позитивної мотивації учнів, яка спрямовує їх на здобуття необхідних знань, формування вміння мислити критично й нестандартно, що є основою креативного мислення. Адже саме за цих умов дитина зможе досягти високих результатів у процесі навчання. У процесі такої діяльності, реалізуючи зміст технологій розвитку критичного мислення, слід приділяти суттєву увагу здатності учня вірити в себе, налаштуватися на успіх, сприяти зниженню рівня занепокоєності та страху [1, с. 22]. Саме такі умови на уроках української мови в 1 – 4 класах сприятимуть забезпеченню формування креативної особистості.

Методичний досвід практичного використання форм та методів креативного навчання на уроках української мови означено в дослідженнях Е. Лузік, В. Павленко, М. Чепіль та ін. Педагогічні умови реалізації елементів

креативного навчання досліджуються у працях М. Барташнікової, О. Вознюк, В. Павленко. Вважаємо, що необхідно детальніше розглянути реалізацію проблеми креативного навчання саме на уроках української мови.

Мета статті – обґрунтувати особливості використання елементів креативного навчання в практичній роботі вчителя початкових класів на уроках української мови.

У креативному навчанні в початковій школі важлива роль відводиться не лише евристичним та нестандартним методам навчання, але й пошуковій діяльності учнів. Технологія критичного мислення на уроках української мови повинна базуватися на таких принципах, як усвідомлюваність, обґрунтованість, цілеспрямованість, самостійність, контрольованість, здатність учня до вміння аналізувати свої результати (рефлексія) [5, с. 184]. У процесі такої роботи неможливо не відзначити роль розвивальних та нестандартних завдань, які підвищують рівень інтересу учнів, спонукають до вияву самостійності, ініціативності. Сюди можна віднести написання поетичних творів, створення характеристик героя як в усній, так і в письмовій формі, пропонування різних варіантів виконання завдання, складання словників, читання текстів, використовуючи всі необхідні засоби виразності, завдання на пояснення засобів образності, завдання пояснити свою позицію та аргументувати свій погляд тощо [2, с. 51].

У своїй роботі ми вертаємо увагу на застосування творчих вправ і завдань. Наприклад, "Детективи", "Німий диктант", "Перетвори одне слово в інше", "Продовж текст", "Закінчи речення в кількох різних варіантах" та ін. Така робота налаштує на ефективну роботу, де школярі будуть ініціативно й наполегливо працювати, не боятися висловлювати свої думки та ідеї, будуть мати розвинені навички як індивідуальної, так і колективної роботи.

Також у 1 – 4 класах для активізації пізнавального інтересу, підвищення рівня мотивації учнів доцільно використати цікаві для дітей нестандартні форми проведення занять: урок-гру, урок-подорож, урок-фантазію, урок-театралізацію [3, с. 18]. На таких уроках слід передбачити

такі форми та методи роботи: робота в групах, індивідуальна, парна, фронтальна форма роботи, метод творчих вправ, евристична бесіда.

Наприклад, у процесі проведення уроку-казки під назвою "Речення" у 2 класі можна використати такі види роботи: індивідуальна робота, що передбачала розстановку розділових знаків, перебудову речень, ігри для закріплення вмій та навичок роботи дітей із деформованими реченнями; фронтальна робота: перетворення речення з одного виду в інший засобами інтонації; колективні форми роботи: пошук речень – відповідей на запитання вчителя, виділення головних слів у реченні.

Для активізації пізнавальної діяльності учнів також доцільно застосувати наочність (малюнки теремка, його мешканців, сюжетні малюнки та ін.).

У процесі уроку-гри з української мови на тему "Мова і мовлення" (2 клас) доречно розвивати не лише комунікативні здібності учнів, але і креативні. Таку роботу можна організувати у формі ігрового квесту, яка передбачатиме використання дидактичних ігор. Завдання діти отримують на так званих "зупинках". У ході роботи нами використовуються методи контролю й самоконтролю, методи активізації мисленнєвої діяльності; метод вправ (учні повинні записати заголовки з виправленими помилками), вправи з деформованим текстом. Форми роботи: індивідуальні, групові та колективні. Наприклад, колективні: колективне складання тексту, знайти текст-міркування; індивідуальні: складання тексту за певними частинами, виписати слова, які є засобами зв'язку, робота за індивідуальними картками та ін. Наочні засоби: зображення автобуса, записи з назвами міст, вулиць і країн, картки з текстами. Така робота сприятиме розвитку мислення, мовлення, уваги та уяви учнів.

Під час уроку-квесту на тему "Текст" (2 клас), можна застосувати такі види роботи. Творчі вправи; індивідуальна (робота за індивідуальними картками, самостійна робота), колективна робота (прийоми: учні колективно складають текст та добирають до нього заголовки, знаходять текст-опис,

текст-міркування, закріплюють знання про будову тексту). Методи: бесіда, ігровий метод, методи контролю й самоконтролю, методи активізації пізнавальної діяльності. **Наочність:** малюнок автобуса, записи назв міст, вулиць країни "Текстів", записані на дошці та картках тексти.

На уроці-змаганні з теми "Слова, що означають назви предметів" (3 клас) можна використати такі форми й засоби роботи, як колективна (змагання трьох команд ("Допитливих", "Чомучок", "Ерудитів"), які покажуть, хто з них має кращі знання з теми "Слова, що означають назви предметів". Методи та види роботи: дидактичні ігри, за умовами яких учні повинні виписати з тексту назви міст, річок, вулиць; переписати в зошити з дошки імена, додавши до кожного по одній букві: .ля, . ітя, . ергій, . ринка, . аша та ін. [4, с. 77].

Під час проведення уроку-свята, який можна провести в 4 класі, на закріплення вмінь на навичок із теми "Прикметник", можна використати такі методи роботи: дидактичні ігри (добір до слів – назв предметів, слів що називають їх ознаки), бесіда, самостійна робота та ін. Форми роботи: індивідуальна (змінити слова за зразком), читання поезій, відгадування кросворду, колективна робота (підготовка до уроку-свята, виконання творчих завдань, вправ). **Наочність:** ялинка та іграшки, малюнки лисички, зайчики, білочки, їжачки, кросворд.

Із метою розвитку творчого мислення на уроках української мови також будуть доцільними дидактичні ігри, спрямовані на активізацію пізнавальної діяльності учнів: "Добери заголовок", "Запиши речення по порядку", "Доповни текст", "Утвори текст", застосування яких можна спрямувати на різні види роботи учнів із текстом, розвиток логіки мислення, його гнучкості та креативності, а також формують навички самостійності.

Отже, основними завданнями креативного навчання на уроках української мови в початковій школі варто вважати активізацію пізнавальних процесів учнів, показ краси та величі рідного слова, спонукання школярів до

висловлення власної думки в ході роботи, розвиток умінь креативного підходу до виконання завдань, складання нестандартних висловлювань.

Реалізуючи принципи та педагогічні умови креативного навчання на уроках української мови в початкових класах, варто звертати увагу не лише на добір цікавих та відповідних віку та інтересам дітей форм, методів, засобів та прийомів навчання, на їх посильність для учнів, а також на індивідуальний потенціал учнів, на рівень їх творчості. Учителю варто створювати "ситуації успіху", зокрема, під час виконання завдання продовжити речення або текст, пропонування різних варіантів складання діалогу або монологу.

Крім того, під час конкурсів, ігор або вікторин діти вчаться працювати в команді, розвиваючи увагу, уяву, асоціативне мислення. А залучаючи міжпредметні зв'язки, зокрема, з образотворчим мистецтвом (наприклад, малюючи або виконуючи аплікації) вчитель тим самим сприяє творчому пошуку дитини, розкриттю її творчого потенціалу, бажання вдосконалюватися різнопланово й розв'язувати значно складніші завдання.

Список використаної літератури

1. Барташнікова І. А. Розвиток уяви і творчих здібностей у дітей 5 – 7 років. Тернопіль : Богдан, 2019. 85 с.
2. Вознюк О. В. Розвиток особистості педагога в умовах цивілізаційних змін : теорія і практика : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2013. 140 с.
3. Креативність особистості як фактор інноваційного розвитку суспільства : збірн. наук. праць / за ред. доц. В. В. Павленко. Житомир : ФОП Левковець Н. М., 2018. 154 с.
4. Лузік Е. В. Креативність як критерій якості системи підготовки фахівців профільних ВНЗ України. *Вища освіта України*. 2016. № 3. С. 76–82.
5. Павленко В. В. Суб'єкт-суб'єктна взаємодія у навчально-виховному процесі Польщі. *Людинознавчі студії* : збірник наукових праць

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.
Серія "Педагогіка" / ред. кол. М. Чепіль (головний редактор) та ін. Дрогобич :
Видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка. Випуск 2/34 (2016). С. 184–
196.